

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 791.

CHICAGO, ILL., 9. novembra (November 9th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 8639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Kolikšno plačo potrebuje delavec za svoje preživljanje?

V Ameriki imamo razne statistične urade, ki od časa do časa podajajo poročila, koliko dohodkov potrebuje ameriška družina, sestojeca iz petih oseb, za svoje preživljanje. Vsota, ki jo navajajo ti uradi, je tolikšna, da jo zasluži le malokateri delavec. Raditega si družina ne more privoščiti življenja, kakršnega bi po vseh človeških pravicah zaslužila, ampak se mora omejiti le na najpotrebnejše stvari za preživljanje.

Delavstvo, vposljeno v jeklarski industriji, živi naravnost v suženjskih razmerah. Plače ima nizke, delati mora dolge delovne ure, živeti v nezdravih stanovanjih, ki ne samo da so nesani tarina, ampak tudi čez mero napolnjena. O kakem razvedrilu to delavstvo nima pojma. Niti za čitanje nima časa. V tem obupnem stanju se mnogi zatekajo k pijači, da vsaj gotove momente pozabijo na moro, ki jih tlači.

Mr. Gary, načelnik jeklarskega trusta, je zelo blaga duša in na nekem banketu industrialcev je pred par tedni priporočal, naj se z delavci človeško postopa, da se bodo čutili ne kakor hlapci ampak kot enakovredni s svojimi gospodarji. Da, priporočal je celo skrajšanje delavnika na osem ur dnevno, in to človek, ki je načelnik industrije, v kateri dela več sto tisoč ljudi po dvanajst ur dnevno za plačo, s katero se ne more preživljati niti posameznik kakor se spodobi za človeka, ki ustvarja bogastva z delom svojih rok, nikar še da bi preživljal s to plačo družino!

Največji atentat na takozvani ameriški življenski standard pa je izvršil železniški delavski odbor, ki je izrekel, da je takozvana "življenska plača" (living wage) navadna farsa, ki se jo rabi za zavajanje nerazodnodne ameriške publike.

Ta železniški delavski odbor je bil ustanovljen za časa Wilsonove administracije. V njegov delokrog spada reševanje sporov med železniškim delavstvom in železniškimi magnati, nadalje določanje tovrne in potniške voznine in druge podobne stvari. V njem so zastopane tri skupine: Ena, ki reprezentira gospodarje železnic, druga, ki zastopa "publiko" in tretja železniško delavstvo. Prve dve vozita skupaj, kajti vse takozvane skupine, ki reprezentirajo "publiko", zastopajo v resnici privatne interese in nič drugega.

Ta odbor je pred več meseci znižal železniškemu delavstvu plače. Posledica je bila, da je šlo okoli 400.000 železniških delavcev, vposljenih pri popravljanju prog in v železniških delavnicah, na stavko. Z delavstvom so se po večtedenski stavki pobotale le nekatere proge, druge pa so ustanovile svoje "unije."

Kljub temu, da je ta stavka končala skoro s popolnim neuspehom, se to delavstvo prizadeva dobiti povišanje plače, kajti sedanja je za nekatere stroke delavcev tako nizka, da jih tira v obup. Železniškemu delavskemu odboru so bile predane od strani tega delavstva zahteve — ne zahteve ampak ponižne prošnje — naj se mu toliko poviša plača, da bo vsaj približno

uglašala s takozvano "življensko plačo" (living wage).

V prošnjah temu odboru navaja prizadeto železniško delavstvo, da morajo tisoči izmed njih, posebno oni, ki so vposljeni pri popravljanju prog, delati za 25 centov na uro in ker jim plača ne dopušča najeti stanovanja, morajo živeti v izrabljenih tovornih vagonih. Kako naj taki delavci s to plačo preživljajo svoje družine? Tisoči drugih železniških delavcev delajo za okoli 35 centov na uro ali za okoli \$18.00 na teden. Kako naj osemnajst dolarjev na teden zadostuje za preživljanje družine?

Železniški delavski odbor je odgovoril, da bi povišanje plače železniškemu delavstvu v sedanjih razmerah pomenilo bankrot vseh ameriških železnic. Po mnenju tega odbora imajo železniški delavci "pravično plačo", več pa ne morejo zahtevati.

Propaganda, da se izvaja za to delavstvo taka plača, ki bi vsaj oddaleč zadoščala za najnujnejše potrebe, se zdi temu odboru absurdna in škodljiva ameriškemu gospodarskemu življenju. To namreč pomeni, da je škodljiva profitarским interesov. Člani železniškega delavskega odbora imajo po \$10.000 letne plače. Razun te imajo še druge dohodke, kajti drugače bi ne bili imenovani v tak urad. Kaj oni vedo kaj je "življenska plača"! O stanovanjih v tovornih vagonih nimajo niti pojma, ker žive v domišljiji, da morajo biti eni ljudje pač revni in živeti v uboštvo, drugi pa v izobilju, kajti tako je pač urejeno in tega sistema se ne sme predrugačiti.

Ameriški davkoplačevalci morajo vzdrževati take odbore, ki ne služijo ljudstvu, ampak trustjanski gospodi. Delavstvo trpi to vpijočo krivico in moleduje, medtem pa mu ti gospodje rogajo v obraz odgovor: "Kaj je tebi potrebna življenska plača! Železniške družbe ti plačajo kolikor morejo, drugače bi bili prikrajšani njih profiti, tega pa ne smemo dovoliti!" Tako bi se glasila izjava železniškega odbora, če bi bila povedana natančno tako, kakor gospodje mislijo.

Odborniki železniških unij, Samuel Gompers, Hearstovo časopisje in tako dalje, obsojajo ta atentat železniškega delavskega odbora na delavske plače. Zahtevajo, naj se ta urad odpravi. Toda — bo li to spremenilo situacijo?

Dne 7. novembra so bile volitve. Delavstvo je imelo priliko manifestirati svojo moč. Ali jo je?

Že dolga leta se zadovoljuje s stavkami in s pošiljanjem deputacij k vodstvom kompanij in s pošiljanjem peticij raznim vladnim organom. Čas bi bil, da preneha s to hinavsko, strahopetno taktiko, in se postavi na lastne noge ter zahteva in vzame, kar mu gre. Moč ima, če jo hoče organizirati! In ono je tisti element, ki obratuje železnice, dela v jeklarnah, v rudnikih itd. Zakaj potem prosjačiti? Zakaj samo protestirati?

Če bi delavstvo hotelo, bi imelo v zakonodajah že sedaj, če ne večine, pa vsaj tako močno zastopstvo, da bi bilo mnogo borbe na industrijskem polju prihranjenosti in bi se tisto, kar se ne more doseči s posameznimi stavkami in prošnjami, doseglo z njegovim zastopstvom v kongresu in legislaturah.

Iz sedanje mizerije, v katero je pahnjeno na stotine ameriških delavcev, ni hitrega izhoda. Vse je tako urejeno, da plače ne bodo sorazmerne. To se pravi, enim strokam delavstva bodo družbe plačevale višjo plačo kakor drugim. To je preračunjena tendenca, da je to najboljši način držati en del delavstva v zadovoljnosti in za to zadovoljnost mora plačati toliko več drugi del delavstva, večinoma navadni delavci. To izigravanje enih delavcev proti drugim je mogoče samo zato, ker manjka ameriškemu delavstvu čuta solidarnosti in razredne zavednosti.

Širiti razredno zavest in družiti delavstvo v organizaciji, ki priznava in vodi razredni boj, je ena na-

loga zavednih delavcev. Kajti brez sistematične vzgoje ne bomo pridobili delavstva za tak boj, ki prinaša trajne uspehe.

Druga važna naloga je voditi energično kampanjo za socializacijo prometnega sistema in naravnih bogastev. Ameriški prometni sistem, to je železnice, so dosegle pod privatno upravo in lastništvom svoj višek in sedaj stoje, oziroma grede celo nazaj. Preveč je v njih vodenega kapitala, preveč neekonomske uredbe, preveč pohlepa po profitu in tega je v sedanjih razmerah železniškim družbam težko doseči toliko kakor pred leti, ko so tudi vodene delnice vlekly visoke dividende.

Železniško delavstvo lahko dá samo en afektiven odgovor železniškim magnatom in vladnemu železniškemu-delavskemu odboru. Ta odgovor je, da vstopi kot masa na politično bojišče za svoje interese in da vodi intenziven boj za socializacijo železnic.

Novemberski spomin.

Po 36. letih tragedije na Haymarketu.

Dne 11. novembra leta 1886 je bilo v Chicagi obeh pet takozvanih anarhistov za zločin, ki ga niso nikdar izvršili. Avgust Spiess, Albert Parsons, Louis Lingg, George Engel in Adolph Fischer so umrli imenovanega dne na vešalih, da je bilo zadoščeno brutalni maščevalnosti drhali, kateri je besno sovraštvo do delavstva ubilo vse najboljše občutke v srcu.

Pred 36. leti je bilo v Chicagi veliko gibanje za osem-urni delavnik. Na stavki za to zahtevo je bilo tudi delavstvo v McCormickovi tovarni za poljedelske stroje. Samo 36 let je od tega časa. In v delavskem gibanju je to dolga doba. Delavstvo pri McCormicku je od tistega časa bilo že večkrat v boju za skrajšanje delavnika in povišanje plače, toda kakega izdatnega uspeha ni nikdar doseglo.

Kakor sedaj, tako je tudi takrat kapitalistični razred izdeloval zakone — v prid samo svojih interesov. Kapitalistična družba ima tudi zakone, ki obsojajo nasilje in določajo kazni za umore. Ampak zakon v teoriji in zakon v praksi — to je razlika. Tisti, ki je v boju, hoče zmagati; kaj bi se bali kapitalisti zakonov, ako nimajo razloga, da bi se jih bali?

Delavstvo pri McCormicku se je bojevalo za osem-urni delavnik. Kapitalizem ga je hotel premagati. Ali hotel je še več. Vse tedanje gibanje za skrajšanje delavnega časa, vse gibanje za izboljšanje delovnih razmer in delavskega položaja je hotel zatreti. Posegel je po tistih sredstvih, ki so se mu zdela najbolj uspešna. Poslužil se je stavkokazov in policije, potem drugih nasilnih dejanj, nato sodnih procesov in za tem vislic.

Stavkokazi so razjarili delavce; hoteli so se takemu početju družbe upreti in tedaj je nastopila policija. Treba je bilo štiti kapitalistične interese in kapitalistična policija je vršila svojo nalogo. Na pozorišče so pridvele policijske patrolje, policijski klički so padali po delavskih glavah in proletarska kri je tekla po tlaku. Zakaj? Radi kapitalističnih interesov.

Proti temu nasilju je bil sklican na Haymarket protestni shod. To je bilo 4. maja 1886. Močan odde-

lek policije je bil mobiliziran. Toda za interveniranje ni našel nobenega povoda. Delavstvo na shodu se je zadržalo mirno, dasi je bil povod protesta razburljiv. Proti koncu shoda je pričelo deževati in množica se je jela razhajati. Tedaj je padla zagonetna bomba. Kdo jo je vrgel, se ni nikdar dognalo. Ubitih je bilo sedem policajev in 27 drugih ranjenih od eksplozije.

Justica se ni brigala najti tistega, ki je vrgel bombo, ampak vrgla je odgovornost na prireditelje shoda. Sledila je karikatura sodnega procesa in tragedija se je zaključila dne 11. novembra na vešalih. Njene žrtve leže na pokopališču Waldheim. Nagrobni kamen priča, da leži tam pet mož, ki so šli v smrt za svoje prepričanje, da so bili obešeni zato, ker so se bojevali za ljudske pravice.

Delavstvo na take dogodke hitro pozablja. Ampak v zgodovini ameriškega delavskega gibanja ne bo Haymarketska tragedija nikdar pozabljena. Saj jih je padlo že ogromno število. Ampak način, po kakršnem so bili poslani v smrt, je nepozabljiv. Da se ostraši delavstvo, da se ga pahne nazaj v brezbriznost in da se mu zlomi odporno moč, se je kapitalizem zatekel k temu sredstvu. Pozabljen pa ta dogodek tudi radi tega ne more biti, ker se v vsej tej dobi ni niti malo poglelo sovraštvo vladajočega razreda proti delavskemu ljudstvu in ker ni krvoločnost velikih delavskih sovražnikov danes nič manjša kakor takrat.

Boji, ki jih vrši organiziran kapitalizem proti delavstvu so danes taki, kakor pred 36. leti. Stavka premogarjev je en dokaz. Brutalna sila kapitalizma je bila vposljena proti stavkujočim premogarjem in z enako silo so udušili stavko železničarjev, katere so mogoče pahnil v suženjsko odvisnost. Po tragediji iz leta 1886 smo imeli tragedije v McKees Rocku, v Virgenu, Westmorelandu, Michiganu, Ludlowu, Californiji, v New Yorku in nešteti drugih krajih. Po vojni je kapitalizem v Zedinjenih državah vrgel vso svojo moč v boj proti organiziranemu delavstvu z namenom, da ga popolnoma porazi. Kapitalizem mori v imenu justice. Čikaške žrtve je umoril pod pretvezo,

so anarhisti. Če se spominjajo zavedni delavci s tvi ogorčenosti in z najostrejšo obsodbo onega čilnega umora, nima to nič opraviti z anarhizmom. gre se tu za nauke, kakršne so propagirale omenje-rtve. Za delavstvo je važno, da so bile nedolžne. njeni so bili na vešala, da se zadosti kapitalistič-krvoločnosti.

Čilji ljudi, ki so plačali takrat svojo ljubezen do stva s smrtjo, so bili dobri. O njihovi bojni me- in o posameznih njihovih nazorih se to ne more . Ako hoče delavec doseči trajno zmago, mora ho- po drugih potih in se drugače zanašati na svojo , nego so ga takrat učili.

Kljub temu so tedanje žrtve čiste v našem spomi- in po vsej pravici jih imenuje delavstvo mučenike. čina, ki jim je bil očitán, niso storili. Zagrešili niso ah ničesar, s čimer bi se mogla opravičiti smrtna ena sploh.

Prebirajoči zgodovino tedanjih dni, razumemo, da bili oni dnevi drugačni od današnjih v marsičem, mememo, da ima tudi spoznanje svoj zakon razvo- ta da so bile kapitalistične provokacije takrat tako e in grde, tako namenjene razburjanju duhov, da bi bilo čudno, če bi bili provocirani ljudje res iz- bli hladno razsodnost in poplašali napad z enakim njem. Saj je provociranje delavstva tudi danes naj- bljlenejše in tudi najizdatnejše kapitalistično o- je.

Cesar niso tedanje žrtve dovolj jasno spoznale, je o dejstvo, da ne more biti socialna revolucija po- dica momentarnega, slučajnega upora, ampak da stro razumevanje in do popolnosti izvedena orga- nacija delavstva neizogiben pogoj uspeha. Takozva- anarhisti iz leta 1886, ki večinoma niti niso bili rhisti, vsaj oni, katere je propadla justica obsodila, o bill, so mislili, da je mogoče zdramiti delavce z gočno besedo, s tem, da se jim v vsej ostrosti poka- je krivice, katere trpi in da je tako zdramljeno de- stvo takoj sposobno z mogočnim udarcem si pri- niti svobodo. Premalo so pogledali v organizacijo kapitalistične družbe, v njeno silo in prepletanost nje- h interesov. Preveč pa so se zanašali na revolucio- nost mase, ki je po njihovem mnenju vedno pri- nljena za akcijo, če je le gromovita beseda pokli- za plan.

To je bila tragična zmeta v njihovih nazorih in njihovi po krivem pretrpljeni smrti se je pokazala naka. Če bi se bili njihovi računi vjemali, bi bil aral ravno justični umor učinkovati kakor tista ara, ki prileti v smodnišnico. Toda po končani ža- gri ni bilo instinktivnega upora, ni bilo spontane olucije, ni bilo niti gromovitega klica po maščeva- . Pač pa je prežela delavstvo onemoglost, potlače- at in groza. Reakcija je triumfirala.

Pravimo, da se učimo iz napak. Toda če se o- emo nazaj na vzburkane čase Haymarketske tra- dije in premerimo ves ta čas do danes, spoznamo, ako počasi se uči proletarijat. Kakor takrat, je tudi eobno zadnjih par let prodrla med ekstremne ele- mente v delavskem gibanju na površje ideja, da so e vse vsaki čas zrele za revolucije in da jim je treba i le energično vodstvo. S to devizo so prišli z vso monovitostjo na dan, vladajoči razred jih je pustil, da en čas širili svoj nauk takojšnje revolucije, potem jih je razpršil in zadal težak udarec vsemu delav- nemu gibanju. Po raznih državah sveta so bili posla- delavski vodje na vešala, na stotine jih je v za- rih, mase pa se ne zganejo, kakor se niso takrat. ali v Zedinjenih državah smo imeli tako revolucio-

narno gibanje, zapopadeno v komunističnih strujah. Danes toliko, da se še ve o njih. Številni socialisti so bili obsojeni v dolge zaporne kazni in nad 60 politič- nih jetnikov imamo še sedaj v ječah. Debs, ki je tako- rekoč oboževana oseba v ameriškem delavskem giba- nju, je prišel na prosto komaj pred letom dni. Koliko ameriških delavcev pa se je borilo za njegovo osvo- boditev? Koliko delavcev se bori za osvoboditev osta- lih političnih jetnikov? In koliko je takih, ki so res pripravljeni sami pričeti z revolucijo?

Ekstremisti takrat so bili z ozirom na revolucio- narno razpoloženje delavske mase v zmoti in v enaki zmoti so današnji ekstremisti. Treba je bilo ponavljati take zmete, da se delavstvo točneje uči, da se kapitali- stična zgradba ne poruši z enim udarcem, ne v enem dnevu, ampak da je treba sistematičnega, vztrajnega in vedno smotrenega dela. Vladajočim silam je treba vzeti postojanko za postojanko, zasledovati jih je tre- ba na vseh bojiščih; pred vsem pa je treba, da si u- stvari delavstvo moč, o kateri je lahko prepričano, da je nepremagljiva. Zgraditi si mora organizacijo, ki se lahko spoprime s kapitalizmom na industrijskem in na političnem polju, povsod, kjer vlada nasprotnik. Tako delo in zgradba take organizacije ni vprašanje enega dneva, niti ni doseganje velikih uspehov stvar enega dne.

Žrtve, padle dne 11. novembra pred 36. leti nas spominjajo, kako počasno je delo za preobrat. Vršimo ga kakor ga je na podlagi zakonov razvoja mogoče vr- šiti in napredujemo le toliko, v kolikor napreduje re- volucija v glavah delavcev. Delavec postane resničen bojevnik, trajen vojak v razredni borbi, kadar se do- godi preobrat v njegovi glavi. Pričeti mora socialistič- no misliti. In ker se tudi ta preobrat ne dogodi v enem dnevu, se more veliko manj družabni preobrat.

Kakor armada v polju potrebuje tudi politična vojska svoje pionirje, da grade komunikacije in od- stranjujejo zapreke.

“Vlade in ljudstvo morajo od dne do dne bolj uvidevati, da je narodna enota ona skala, na katero se mora postaviti stavbo narodovega blagostanja, nje- gove časti in moči, njegove sedanje varnosti, existen- ce in bodoče veličine. — V položaju narodov pa vlada točasno neskončna raznovrstnost; med njimi so orja- ki in pritlikavci, normalna telesa in pohabljeni, civi- lizirani, napol civilizirani in barbarski. Vsem pa je dala narava nagon—kakor posameznikom, da se ohrani- nijo, da streme po izpopolnitvi. Naloga politike je, da civilizira barbarske narode, da napravi male in sla- botne velike in močne, da jim predvsem zagotovi živ- ljenje in nadaljni obstoj. Naloga narodnega gospodar- stva je, da vzgoji narod ekonomsko in da ga priprav- lja za vstop v bodočo univerzalno družbo.” — List.

Linčanja na jugu so še vedno navadna prikazen; sedaj jih vprizarja še Ku Klux Klan kakor v najlepših časih divjaške justice. Ena “masna” akcija sledi drugi in včasih poda kakšen govorné izjavo, da nima nobene moči, da bi preprečeval taka nasilja. Anarhizem se torej v gotovih slučajih lahko izvršuje, celo s primerno slovesnostjo, ne da bi se bilo treba bati zasledovanja in kazni. Pri tem se podla sodrga še ponaša s svojim amerikanstvom in nihče se ne najde, da bi ji z za- dostno eneržijo zatrobil v ušesa resnico, da ponižuje s svojo bestijalnostjo Ameriko pred civiliziranim sve- tom.

SEMINTJA.

Zahvalni dan. — Delo ustvarja, ne zahvale. — "Spolni" umori. — Coolidge je iznašel zdravilo. — Nova doba zahteva nove vzgoje. — Pittsburška procesija.

Predsednik Harding je izdal na ameriško ljudstvo proklamacijo, naj praznuje četrtek 30. novembra zahvalni dan. Zahvali naj se vsemogočnemu za vse dobre, ki jih je prejelo tekom leta. In dobrot je bilo ameriško ljudstvo v tem letu deležno v veliki meri. Tako pravi Harding, pred njim je ponavljal enako povest Wilson, pred Wilsonom Taft, Roosevelt, McKinley vse do George Washingtona. Zahvalni dnevi segajo nazaj v najstarejšo dobo človeka, ko je pričel dobivati razum, in je mislil, da vse, kar mu prihaja dobrega in slabega, prihaja po volji neke višje sile, ki jo ni poznal. Zato je prosil za dež, kadar je bila suša, za suho vreme, kadar je deževalo. Kropil je polja, delal vrišč z različnimi pripravami, da odpodi nevihto, in od tod današnje zvonjenje po nekaterih krajih, kadar se bliža nevihta, da se odpodi točo. Ali poleg procesij, kropljenja in drugih vraževernih dejanj, je človeštvo tudi delalo in se izpopolnjevalo. In to je, čemur se ima zahvaliti, da je v teku nekaj tisočletij vsaj nekoliko napredovalo.

Ameriško dnevno časopisje je napolnjeno vsaki dan s podrobnimi poročili o umorih, ki imajo svoj izvor v seksualnih zadevah. Duhovniki, profesorji, ženske in moški iz takozvanih srednjih slojev, pa tudi nižje doli, so prizadeti. Mlada dekleta, še skoro otroci, istotaki dečki do 18. leta, pobegnejo z doma s svojimi izvoljenkami v velika mesta, kjer je baje tako romantično življenje. Ti umori niso nova prikazen. Svoj izvor imajo daleč nazaj, prav do tistega časa, ko je bil človek še divjak in je živel v jamah in na drevju. Sem pa tam, ko kaki posebni dogodki, kot naprimer vojne in velike gospodarske krize pretresajo svet, se to divjaštvo pokaže v posebno izraziti obliki. Strah moralistov, da se človeštvo pogreza v blato nemoralnosti, pa je neopravičen.

Coolidge, podpredsednik te republike, je na agitacijskih shodih za kandidate republikanske stranke podal svoje mnenje tudi o kriminalnem valu v spolnem življenju. Dejal je: "Ljudje imajo preveč denarja, pa ga napačno zapravljajo. Dobro življenje ni bilo še nikdar tako visoko, in slabo še nikdar tako nizko, kakor sedaj. Zdravilo za to je seveda edino vera, zapopadena v duhu Krista." Te besede bi morale zanimati tiste ameriške delavce, posebno premogarje in železničarje, ki so Coolidgu pomagali na podpredsedniški stolec. Preveč denarja imajo ljudje, pa so se moralno pokvarili. Torej, zniža se naj jim plača in vrne se naj jih v naročje cerkvi. Na žalost so v ospredju v tem "kriminalnem valu" duhovniki, cerkvene pevke in tista gospoda, ki hodi v cerkev in se vsaj nazunaj dela zelo pobožno. Vera je v morali izgubila svojo moč. Človek je duševno toliko napredoval, da potrebuje drugačne vzgoje, take, ki ne bo slonela na cerkvenih dogmah. Vera uči človeka, naj ne krade zato, ker

je greh. Tatvina ga lahko spravi v pekel. Vera je v takih stvareh izvršila in izrabila svoje funkcije. Vaga da se napravi iz človeka stvor, ki bo vreden iz človeka, ne sme več sloneti na strašnejih predpovedih in podobnimi rečmi. Tudi ječe ne odpravijo zločin, stev, ne takih ne takih. Za izpopolnjevanje človeka, treba izpopolnjevati družbo. Eno brez drugega je nemogoče. V kolikor postaja človeštvo boljše, v toliko tudi družabna uredba boljša. Nič več in nič manj, bo človeštvo dovolj zrelo odpraviti tatvine na debla, ki niso kaznjive, ampak se jih še slavi, bo s tem zapravljen temeljni vzrok za male tatvine, ki so po zakonih današnje družbe kaznjive, toda tatvin to ne omogoči odpravi. Glavni vzrok je treba izrjaviti. Drugo pa počasi sledilo. In z odpravo sedanjega sistema in s navske vzgoje bo tudi morala boljša.

Bili so časi, ko je bila žena absolutna posest za in ta jo je smel pretepati in ubiti, ne da bi se mu bilo treba bati kazni. V kulturno zaostalih krajih, žena še sedaj sužnja moža. Ko je nastopil kapitalizem svojo zmagovito pot, se je pričel spreminjati tudi tradicionalen zakon med možem in ženo. Bolj in bolj potiskal kapitalizem ženo v borbo za obstanek in to jo njo pognalo tudi v boj za pravice, katerih prej ni imela. Ta boj je sedaj posebno občuten. Pospešila ga je žena, ki je pripravila milijone žen ob može in jih še vedno gnala v industrijo. Proces v evoluciji žene je bil s tem nenaravno pospešen in načinu tega življenja se upirajo nezavedni instinkti ženstva. V tem je iskati vzrok sedanji vzruženosti v spolnem življenju in takoraz moralni pokvarjenosti ne samo v Zedinjenih državah, ampak po vsem civiliziranem svetu, ki še dolgo ne bo civiliziran.

Kakšni so bili odnošaji med ženo in možem, in kakšno je bilo stališče žene v javnem življenju pred sto leti, pred več sto leti, in še poprej? To je treba vedeti, kdor hoče izrekati sodbe o morali današnjega ženstva. In treba se bo tudi nazadnjakom sprijazniti, da žena ne bo nikdar več potisnjena v stadij starih odvisnosti od moža. Zaveze pred oltarjem ne drže več. Nobeni blagoslovi ne utrdijo vezi med možem in ženo, ako po svoji naturi, po svojem razumu in temperamentu ne spadata skupaj. Raditega se množe razpore. V tekoči volilni kampanji v Angliji obljubljajo vsi kandidatje delati za olajšanje zakona o razpore. Na podlagi sedanjega se je zakoncem v Angliji težko razporečiti, ker so ločitve dovoljene le v skrajnih slučajih. Ljudje, ki ne spadajo skupaj, tišče narezen in nobeno povračanje h Kristu ne spremeni tega dejstva. Evolucija zakonske združitve se vrši razno tako po svojih neizprosnih zakonih, kakor vsaka druga evolucija. In kakor vsaka druga, gre tudi ta po svojih burnih, velikokrat brutalnih in krvavih potih. Ve so druga z drugo v zvezi in vse so relativne.

Pittsburgh je središče kraljestva jeklarskega trsta. V velikanskih jeklarnah, med sikajočimi plameni, vriščem in truščem, dela na deset tisoče ljudi, po deset, dvanajst in več ur na dan. Nekaj jih je, ki delajo samo po devet in celo nekaj takih, ki delajo po osem ur. Prava armada jeklarskega delavstva pa gara polovico dneva, kadar ima delo, in kadar ga nima, pohajkuje in plaka v svoji mizeriji. V tem Pittsburghu je imelo katoliško delavstvo dne 15. oktobra veliko procesijo. Do 36,000 jih je korakalo po ulicah z banderami, godbami in ameriškimi zastavami, kajti v Ameriki si ne morete misliti nobenega semnja, ne procesije, bre

mnatih zastav. Duhovniki in škofje v sijajnih oblačilih so bili v procesiji, nekaj javnih uradnikov in nekaj par višjih gospodov jeklarskega kraljestva. Pred prvijo je podelil množici blagoslov z najsvetejšim egiptovskim škof, drugi so bili deležni blagoslova v cerkvi. Še dolgo nazaj, ko so imeli čikaški Hrvatje enako procesijo, ki je bila za sedanje čase zanimiva posebno tem, da so nosili po ulicah velike kipe svetnikov. Njaki in Italijani obdržujejo procesije po ulicah, nekoli imajo večjo kolonijo. Te procesije in ceremonije so ostanki starih paganskih časov. Med lesenimi bronastimi svetniki, kelihii itd., pa med lesenimi likii starih paganov, ni nobene razlike. Pagani, kakor današnji pagani, ki se imenujejo kristjani, so venali v čudeže, v dobre in slabe duhove. Temu paganzmu je pripisati, da mora delavstvo še zmerom gati po dvanajst ur dnevno za plačo, ki mu komaj zariča, da se dvakrat na dan naje.

***

Gospodje, ki reprezentirajo privatne interese, podajo tako krščanstvo. Dokler bo ljudstvo pripravljeno slediti popom in se udeleževati podobnih procesij, finančnim kraljem ni treba bati za svoja kraljeva. Človek je lahko neumen ko noč in tudi če nima denega pojma o ameriških institucijah, je v očeh podstotnega amerikanizma dober državljani in povečan. Če si inteligenten, če si se otrešel paganizma, deluješ v organizaciji, ki stremi za družabnim simonom, ki bo pravičen vsem ljudem, tedaj si izdajaleče, sprijen stvor, pa če si še tako pošten in če tako poznaš ameriško konstitucijo in vse ameriške institucije. Gospodarji hočejo HLAPECE.

***

Poročilo o procesiji v Pittsburghu je napisal Rev. ... v "Glasilu KSKJ." Tone je zanimiv v tem, da se ni za svetega moža z živo vero. Celo Rev. Zakraj- včasih prekaša v tej umetnosti, dasi nimata vere v človeška nebesa in v take stvari niti Sojar ne Zanjek. G. Ivan Zupan, ki služi svoj kruh kot urednik katoliške podporne organizacije, je ravno tak kakor omenjena dva gospoda in kar se tega tiče vsi drugi duhovniki. Izjeme so zelo redke. Kadar ljudje dobili v svoje možgane toliko moči, da so spoznali himnavsko igro svojih "dušnih" pastirjev, so smeli upati, da se bo iz doline solz napravila v ta časa dolina življenja, v kateri bo vredno živeti.

***

Vlada je slaba, uprava mesta je slaba, vodstvo dr- je v rokah ljudi, ki skrbе koristiti v prvi vrsti in pred vsem protektirajo privilegirane sloje. Vse več in daješ duška ogorčenju. Ali, zakaj je vlada ta, zakaj so mestni odbori in vladni uradniki kompilirani, zakaj služijo samo privatnim interesom? bi bilo ljudstvo drugačno, bolj inteligentno, ako bi zanimalo za vlado kakor se zanima za kaj drugega, bi bila vlada in družabna uredba drugačna. Sim- je tak, za kakršnega je večina ljudstva zrela. Kar dozori za boljši poštenjši družabni red, ga bomo bili.

V Ameriki imamo že tri leta prohibicijo. Doslej se ni opaziti, da bi to kaj blagodejno vplivalo na splošno javno življenje. V mnogih ozirih je stvar postlabšala. Delavcem je odvzela pivo, sedaj pijejo bolj žganje, ki ni žganje temveč strup, ki prav gotovo ubija, ako ne hitro, pa počasi. Strupi zmerom strupljajo.

A. P. ČEHOV: **ODDELEK ŠT. 6**

Prevedel Josip Vidmar.

(Konec.)

— Tukaj se je pokazala pri nekem bolniku komplikacija v plučah, — je dejal polglasno Hobotov, ko je vstopil z Andrejem Jefimičem v oddelek. — Počakajte tukaj, jaz pa pridem takoj. Samo po stetoskop stopim.

In je odšel.

XVII.

Mračilo se je že. Ivan Dmitrič je ležal na svoji postelji z obrazom v blazino; paralizik je sedel nepremično, tiho jokal in gibal z ustnicami. Tolsti mužik in bivši razprodeljevalec sta spala. Bilo je tiho.

Andrej Jefimič je sedel na postelji Ivana Dmitriča in čakal. Toda minilo je kake pol ure in mesto Hobotova je prišel v oddelek Nikita in je prinesel na obeh rokah haljo, perilo za nekoga in slape.

— Izvolite se preobleči, vaše visoko blagorodje, — je dejal tiho. — To je vaša posteljica, izvolite sem, — je pristavil in pokazal prazno, očitvidno pred kratkim prineseno posteljo. — Nič hudega: če Bog da, se pozdravite.

Andrej Jefimič je razumel vse. Šel je brez besedi k postelji, ki mu jo je pokazal Nikita, in sedel; ko je videl, da Nikita stoji in čaka, se je slekel do gola in postalo ga je sram. Potem je oblekel bolniško obleko; hlače so bile zelo kratke, srajca predolga, halja pa je dišala po prekajenih ribah.

— Če Bog da, se pozdravite, — je ponovil Nikita. Pobral je na roko doktorjevo obleko, odšel in zaprl vrata za seboj.

"Vseeno. . . — je mislil Andrej Jefimič in se sramežljivo zavijal v haljo; občutil je, da je v svoji novi obleki podoben arestantu. — Vseeno. . . Vseeno, ali frak ali uniforma ali ta halja. . .

Kaj pa z uro? Pa notes, ki je v stranskem žepu? Pa cigarete? Kam je odnesel Nikita obleko? Sedaj menda do smrti ne bo več prilike obleči hlače, telavnika in škornjev. Vse to je nekako čudno in celo nerazumljivo prve trenutke. Andrej Jefimič je bil tudi sedaj prepričan, da ni med hišo meščanke Bjelove in oddelkom št. 6. nobene razlike, da je vse na tem svetu neumnost in ničevost ničevosti, zraven pa so se mu tresle roke, mu ledenele noge in groza ga je bilo pri misli, da kmalu vstane Ivan Dmitrič in ga zagleda, da je v halji. Vstal, je, stopil po oddelku gor in dol in zopet sedel.

No, presedel je že pol ure, uro in naveličal se je do žalosti; kaj je mogoče preživeti tukaj cel dan, teden in celo leto kakor ti ljudje? No, on je sedel, se sprehodil in zopet sedel; lahko stopi pogledat skoz okno in zopet iz kota v kot. A kaj potem? Kar tako sedeti ves čas kakor malik in misliti? Ne, to ne more biti mogoče.

Andrej Jefimič je legel, toda takoj je zopet vstal; otrl si je z rokavom hladni pot s čela in je začutil, da je ves njegov obraz zadišal po prekajenih ribah. Spet je stopil po oddelku.

— To je nekakšno nesporazumljenje. . . — je spregovoril in začudeno razvel z rokami. — Treba se bo pogovoriti, to je nesporazumljenje. . .

Tedaj se je prebudil Ivan Dmitrič. Sedel je in se podprl s pestmi. Pljunil je. Potem je leno pogledal na doktorja in očitvidno ni prvi trenutek ničesar razumel.

Toda kmalu je postal njegov zaspani obraz zloben in posmehljiv.

— Aha, ali so tudi vas utaknili sem, dragi! — je spregovoril z glasom, ki je bil še hripav od spanja, in je zamižal z onim očesom. — Me zelo veseli. Doslej ste vi pili človeško kri, zdaj bodo pa vašo pili. Imenitno!

— To je nekakšno nesporazumljenje. . . — je spregovoril Andrej Jefimič strašoč se besedi Ivana Dmitriča; skomignil je z rameni in ponovil: — nekakšno nesporazumljenje. . . .

Ivan Dmitrič je spet pljunil in je legel nazaj.

— Prokleta življenje! — je zagodrnjal. — In kar je grenkega in žaljivega, je to, da se to življenje ne neha z nagrado za trpljenje, ne z apoteozo kakor v operi, temveč s smrtjo; pridejo mušiči in te odnesejo mrtvega za roke in za noge v klet. Brr! No, nič zato. . . Zato bo pa na onem svetu naš praznik. . . . Z onega sveta se bom prikazoval sem kot duh, in bom strašil te kače. Lasje jim posive od mene.

Vrnil se je Mojsejka, ugledal doktorja in mu pomolil roko.

Daj kopejčko! — je dejal.

XVIII.

— Andrej Jefimič je odšel k oknu in je pogledal na polje. Postajalo je že temno in na desni strani obzorja je vzhajala hladna krvavordeča luna. Ne daleč od bolniškega plotu, kakih sto sežnjev, ne več, je stala visoka bela hiša, obzidana s kamnito steno. To je bila jetnišnica.

“To je resničnost!” — je pomislil Andrej Jefimič in postalo ga je strah.

Vse je bilo strašno, luna in ječa in žebli na plotu in daljni plamen v žgalnici za kosti. Zada se je zaslišal vzdih. Andrej Jefimič se je ozrl in je ugledal človeka z blestečimi zvezdami in redovi na prsni, ki se je smehljaj in lokavo pomežikoval z očesom. Tudi to se mu je zadelo strašno.

Andrej Jefimič se je prepričeval, da ni ne v luni ne v jetnišnici nič posebnega, da tudi psihično zdravi ljudje nosijo redove in da s časom vse segnije in se spremeni v glino, toda naenkrat ga je obvladal obup, zgrabil je z obema rokama za rešetko in jo stresel. Krepka rešetka se ni upognila.

Potem je šel, da bi ne bilo tako strašno, k postelji Ivana Dmitriča in je sedel.

— Padel sem z duhom, dragi moj, — je zamrmral in si trepetaje obrisal hladni pot. — Padel sem z duhom.

— No, pa filozofirajte, — je dejal Ivan Dmitrič posmehljivo.

— Moj Bog, moj Bog. . . Da, da. . . Nekoč ste izvolili reči, da v Rusiji ni filozofije, da pa filozofirajo vsi, celo golazen. Toda filozofiranje golazni vendar nikomur ne škoduje, — je dejal Andrej Jefimič s takim tonom, kakor da bi se hotel zjokati in zbuditi usmilenje. — Zakaj tedaj, moj dragi, vaš škodoželjni smeh? In kako ne bi ta golazen filozofirala, če pa ni zadoščena? Pameten, izobražen, ponosen, svobodoljubljen človek, podoba Božja, nima drugega izhoda, kot da gre za zdravnika v umazano bedasto mestece, potem pa celo življenje rožički, pijavke, gorčični obliži! Šarlatanstvo, ozkosrčnost, prostaštvo! O, moj Bog!

— Neumnosti govorite. Če vam je bilo zoperno iti za zdravnika, pa bi bili šli za ministra.

— Nikamor, nikamor ni mogoče. Slabi smo, dragi. . . Bil sem ravnodušen, bodro in zdravo sem razsojal, toda treba je bilo le, da se me je življenje grobo

dotaknilo, pa sem padel z duhom. . . prostracija. Slabi smo, ničvredni. . . In vi ravno tako, dragi! Pametni ste, plemeniti, z maternim mlekom ste vam li blaga stremljenja, komaj pa ste vstopili v življenje ste se ustrašili in zboleli. . . Slabi smo, slabi!

Še nekaj drugega, poleg strahu in užaljenosti vsiljivo mučilo Andreja Jefimiča ves čas, odkar je počil večer. Končno se je domislil, da se mu hoče vrniti in kaj.

Ven grem, stran od tukaj, moj dragi, — je rekel. — Rečem jim, naj dajo luč sem. . . Tako ni moglo ne prenesem. . . .

Andrej Jefimič je šel k vratom in jih odprl, ko v istem trenutku je skočil Nikita na noge in mu zagradil pot.

— Kam? ni dovoljeno, ni dovoljeno! — je rekel. Čas je spat!

— Toda samo za trenutek, sprehoditi se grem na dvorišču! — je otrpnil Andrej Jefimič.

— Ni dovoljeno, ni dovoljeno; kakor mi je zapovedano. Sami veste.

Nikita je zaloputnil vrata in se naslonil s hrbtno stranjo.

— Toda kaj pa se bo komu zgodilo, če grem ven? — je vprašal Andrej Jefimič in je skomignil z rameni. — Ne razumem! Nikita, jaz moram ven! — je dejal z drhtečim glasom. — Moram ven!

— Ne delajte nereda, to ni prav! — je dejal Nikita poučljivo.

— Hudič vedi, kaj je to! — je kriknil naenkrat Ivan Dmitrič in planil na noge. — Kakšno pravico ima ne pustiti človeka ven. Kako vas smejo držati tukaj? V zakonu je menda jasno povedano, da se ne sme brez sodbe nikomur vzeti svoboda! To je naša Svojevoljnost!

— Seveda, da je svojevoljnost! — je rekel Andrej Jefimič, obodren od vpitja Ivana Dmitrijeviča. — Mi ni je treba, jaz moram ven! Nima pravice! Pusti, jaz pravim!

— Slišiš, topa govedina? — je kriknil Ivan Dmitrič in udaril s pestjo po vratih. — Odpri, če ne razbijem vrata! Konjeder!

— Odpri! — je zavpil Andrej Jefimič tresoč se na vsem telesu. — Zahtevam!

Le še govori! — je odgovoril za vratmi Nikita. — Le daj!

— Ali pa vsaj poklič! Jevgenija Fjodoroviča sem. Reci mu, da ga jaz prosim, naj pride. . . za trenutek!

— Jutri pride sam.

— Nikdar nas ne izpuste! — je nadaljeval netem Ivan Dmitrič. — Segniti nas puste tukaj! O Bog, ali je mogoče, da res ni pekla na onem svetu in da bi tem lopovom odpuščeno? Kje pa je potem pravičnost! Odpri, lopov, dušim se! — je zakričal s hripavim glasom in se zaletel v vrata. — Glavo si razbijem! Mrtvi!

Nikita je hitro odprl vrata, pahnil surovo z obema rokama in s kolenom Andreja Jefimiča nazaj, zamahnil in ga udaril s pestjo po obrazu. Andreju Jefimiču se je zadelo, da ga je pokril preko glave ogromen val in ga vrgel k postelji; res je bilo slano v ustih: najbrž je iz zob tekla kri. Zamahnil je z rokami, kakor da bi hotel plavati in se prijel za neko posteljo ter istobno začutil, da ga je Nikita dvakrat udaril po hrbtni strani.

Glasno je vskriknil Ivan Dmitrič. Najbrž je tepe, tudi njega.

Potem je vse potihnilo. Redka mesečna luč je padala skozi rešetke in na tleh je ležala mrež podoben senca. Bilo je strašno. Andrej Jefimič je legel in pr-

tajil dihanje; čakal je z grozo, da ga udari še enkrat. Kakor da bi kdo vzel srp, ga vtaknil vanj in ga parkrat obrnil v prsih in črevah. Ugriznil je od bolečine v blazino in stisnil zobe; in naenkrat je v njegovi glavi sredi kaosa jasno zablislila strašna, neznosna misel, da so morali ravno tako bolečino cela leta dan za dnevom prenašati ti ljudje, ki so sedaj, v mesečni luči podobni črnim sencam. Kako je bilo mogoče, da tekom več kot dvajsetih let, tega ni vedel in ni hotel vedeti? On ni poznal bolečine, ni imel pojma o nji, torej tudi kriv ni, toda vest, vsa prav tako nepričljiva in surova kakor Nikita, je storila, da ga je oblival mrz od tilnika do peta. Planil je pokonci, hotel krikniti in z vsemi silami hitro steči in ubiti Nikito, potem Hobotova, nadzornika in ranocelnika, potem sebe, toda iz prsi ni prišel niti en glas in noge niso hotele ubogati; začel je zgubivati sapo, zgrabil je srajco na prsih, potegnil, jo raztrgal in se nezavesten zgrudil na posteljo.

XIX.

Drug dan jutraj ga je bolela glava, po ušesih je slišal šum in po vsem telesu je čutil izčrpanost. Spomniti se svoje včerajšnje slabosti, ga ni bilo sram. Včeraj je bil malodušen, bal se je celo lune, iskreno je izpovedal čustva in misli, ki jih prej niti slutil ni v sebi. Na primer, misli o nezadovoljnosti filozofirajoče golazni. Toda sedaj mu je bilo vseeno.

Ni ne jedel ne pil, ležal je nepremično in molčal.

„Meni je vseeno, — je mislil, ko so mu stavili vprašanja. — Ne bom odgovarjal. . . Meni je vseeno.“

Po kosilu je prišel Mihail Averjanič in mu prinesel četrt čaja in funt marmolade. Tudi Darjuška je prišla in je molče stala celo uro z izrazom tope žalosti na obrazu pri postelji. Tudi doktor Hobotov ga je obiskal. Prinesel je steklenico brom-kalija in ukazal Nikiti, naj pokadi v oddelku s kako stvarjo.

Proti večeru je zadela Andreja Jefimiča kap. V početku je začutil pretresujočo ga groznico in slabost v želodcu; nekaj zopernega, kakor se mu je zdelo, je pronicalo skozi vse telo, celo v prste; potegnilo je od želodca proti glavi in zalilo oči in ušesa. V očeh mu je pozelenelo. Andrej Jefimič je spoznal, da mu je prišel konec in se je spomnil, da Ivan Dmitrič, Mihail Averjanič in milijoni drugih ljudi verujejo v nesmrtnost. Kaj pa če je res? Toda nesmrtnosti si ni želel in je en sam trenutek premišljeval o njej. Čreda nenavadno lepih in gracijoznih jelenov, o katerih je bral včeraj, je stekla mimo njega; potem mu je pomolila baba roko s priporočenim pismom. . . Nekaj je rekel Mihail Averjanič. Potem pa je vse izginilo in Andrej Jefimič je zgubil zavest za vselej.

Prišli so mužiki, ga prijeli za roke in noge in ga odnesli v kapelo. Tam je ležal na mizi z odprtimi očmi in luna ga je obsevala ponoči. Zjutraj je prišel Sergjej Sergjejič; pobožno je pomolil na razpelo in zaprl svemu bivšemu predstojniku oči.

Drugi dan so Andreja Jefimiča pokopali. Pri pogrebu sta bila samo Mihail Averjanič in Darjuška.

Do uresničenja socializma lahko drže razna pota. To ni toliko odvisno od ljudi, kolikor od razmer. Ali v vsakem slučaju ostane resnično, da je socializem le tam mogoč, kjer so socialisti. Kdor noče dobre organizacije, v kateri si more delavstvo pridobiti socialistično znanje, torej ne pospešuje socializma, ampak ga le ovira, pa če so njegove besede še tako radikalne.

Iz nauka o človeku.

Prebavljanje hrane.

Prebavila imajo nalogo, na poseben način predelovati hrano, ob kateri človek živi, ter iz predelane hrane vsrkavati redilne sestavine potrebne za življenje telesnih stanic. Predelovanje hrane se imenuje prebavljanje hrane. Končni smoter prebavljanja je ta, da se pretvori hrana v tekoče stanje in da se iz nje izločijo redilne sestavine ter prevedejo v kri kot hrana za telesne stanice, vse drugo pa, kar je neprebavno, izloči skozi čreva. Med neprebavne in neuporabne dele hrane spadajo zlasti trdne celulozne stanične opne rastlin.

Redilne sestavine hrane so: voda, soli, beljakovine, ogljikovi hidrati in tolišče. Življenje stanic in vsega organizma je nemogoče brez teh sestavin.

Voda tvori 58,5% vse telesne teže. Vsa dnevna količina vode, ki jo človek povprečno sprejme v različnih tekočinah in jedeh, znaša 2700 do 2800 gramov. Voda je organizmu potrebna ne samo zato, da se v njej raztapljajo trdne spojine hrane, nego tudi zato, ker je brez nje nemogoče delovanje in življenje protoplazme.

Soli jemlje človeški organizem največ v obliki kuhinjske soli. Na dan mu je treba soli okoli 32 gramov. S sečem izloči človek na dan okoli 13,5 gramov soli.

Beljakovine so najvažnejša sestavina protoplazme. Dobile so svoje ime odtod, ker so po kemijski sestavi in lastnostih v marsičem podobne beljaku kurjega jajca. Beljak je nasičena raztopina trdne beljakovine, tako zvanega albumina, ter se odlikuje s tem, da se v veliki toploti zgoščuje. Beljakovine imajo razen te lastnosti še drugo, namreč to, da je v njih jako veliko azota. Beljakovine je največ v mesu (miozin), v jajcih (albumin), v mleku (kazein) v stročnicah (legumin) in nekoliko v moki (skrob ali glutin).

Ogljikovi hidrati so sestavljeni iz ogljika, vodika in kisika. Največ jih je v skrobih in v sladkorjih, to se pravi, v jedeh iz žita, riža, stročnic, krompirja, kakor tudi v žitu in zrelih plodih, koreninah, in steblih.

Tolišče so v živalski in tudi v rastlinski hrani. Med tolišče štejemo: navadno svinjsko mast, maslo, loj in olje.

. . .

Hrana se pričinja prebavljati v ustih. Tukaj se zdrobi z zobmi, zmocchi s slino in potem jo mišice jezika, mehkega neba in žrela potisnejo v požiralnik. To je požiranje. Razen tega prebije hrana v ustih še eno izpremembo. Tukaj se po vplivu fermenta, tako zvanega ptialina, skrob pretvarja v sladkorje.

Ko dospe prežvečena hrana v požiralnik, začne ta z obročastim krčenjem od zgoraj navzdol potiskati griljaj čimdalje bliže k želodcu. Ta način, kakor se giblje požiralnik in kakor potiska hrano navzdol, je nekako podoben gibanju deževnikovemu in se imenuje zategadelj črvasto gibanje ali peristaltika.

Ko dospe hrana v želodec, nadraži sluznico, žleze pa začno takoj izločati želodčni sok. Vse vrste hrane ne dražijo želodčnih žlez enako, ampak nekatere bolj, druge manj. Najmočnejše izločanje povzročajo ostre, slane in začinjene jedi. Želodčni sok je sestavljen iz kvasu, ki se imenuje pepsin, in iz solne kisline. Ta sok učinkuje na beljakovine ter jih pretvarja v lahko raztopne, tako zvane peptone, pripravne za vse-savanje. Da želodčni sok res učinkuje tako, kaže najbolje ta-le poizkus: Vzemimo 0.1 grama pepsina, razto-

pimo ga v 10 cm vode ter dodajmo temu 10 kapelj solne kisline, v vse pa denimo malo skuhanega in drobno razsekljanega beljaka; potem vse skupaj dobro pretresimo in pustimo eno uro v toploti 45 stopinj C. Tedaj vidimo, da ni v raztopini več beljaka, ker se je ves raztopil kakor sladkor v vodi. Podobno se godi v želodcu z beljakovinami.

Ko se hrana v želodcu prebavi, torej tedaj, ko se izpremeni v tekočo kašo, v himus, se po peristaltiki postopno potiska v dvanajstnik. Hrana ostane v želodcu navadno 3 do 5 ur, voda pa največ eno uro. Ako se ti peha, je to znamenje, da ostaja hrana v želodcu dalje časa in da se teže prebavlja. Bljuvanje je časih znamenje, da hrana ni dobra, da je za organizem škodljiva, ko bi prešla v čreva, in zato se z obratno peristaltiko meče iz telesa.

Ko se pojavi himus v dvanajstniku, provzroči izločanje jeter, trebušne slinavke in črevesnih žlez. Vsi ti trije soki se združijo, da se v črevih hitro dokonča prebava. Črevesni sok učinkuje na beljakovine, ogljikove hidrate in tolišče ter jih raztopi, toda v slabši meri. Njegov učinek se pojavlja močnejše v drugem oziru in sicer v tem, da dobi sok trebušne slinavke večjo prebavilno moč. Ta sok učinkuje najmočnejše, ker ima vsebi tri fermente. Eden, amilopsin, učinkuje kot ptialin in dovršuje raztapljanje skrobov; drugi, tripsin ali pankreatin, učinkuje kot želodčni sok ter pretvarja beljakovine v peptone; tretji lipaza, učinkuje na tolišče kot žolč ter razen tega razkrajja tolišče v glicerin, rastopen v vodi, in mastne kisline. — Žolč učinkuje na tolišče ter jih pretvarja v najdrobnejše kapljice, s čimer jih usposablja za prehod skozi životinjske opne. Z učinkom žolča se prebavi in preide v kri okoli 99 % tolišče, brez žolča se jih prebavi komaj 40 %.

Ko se naposled v tankih črevih dokonča prebava, ko se izločijo redilni in prebavljeni deli hrane od neprebavljenih, se le-ti po peristaltiki potiskajo v debela čreva in končno v zadnje črevo, odkoder se kot iztrebek odpravljajo iz telesa. Ob prehodu skozi debela čreva se iztrebek strjuje, ker jemljejo črevesne stene večji del vode iz njega. Istotako dobiva iztrebek ob prehodu skozi debela čreva slab duh, ki ga proizvajajo razne bakterije, katerih je vedno dosti v debelih črevih tudi pri vsakem zdravem človeku.

Prebavljeni deli hrane ne prehajajo v debela čreva, nego se v tankih črevih vsesavajo z mnogoštevilnimi sesaljkami sluznice. Vsesana hrana se raznaša z obtokom krvi kot hrana v vse stanice organizma, ki jih usvajajo kot sestavino svoje protoplazme. To usvajanje se imenuje asimilacija.

“Trojna brada lopovov”.

Nihče ne bo trdil, da se dandanes gospodujejoči sloji bolj pošteno bojujejo kakor nekdanj — kajti slabe lastnosti gospodujočih niso nikjer tako očitne, kakor v njihovem časopisju.

V razvoju meščanske družbe, ki je izumiteljica časopisja, je časopisje igralo prvo vlogo. Vsi uspehi, ki jih je doseglo meščanstvo, so se večinoma pridobili s časopisjem. Ali meščansko časopisje je zatajilo svobodne ideje, ko je meščanstvo prišlo na krmilo; vsebina meščanskih časnikov je v resnici bore malovredna, dasi je meščansko časopisje dobro razširjeno.

Geslo: “Nabirajte bogastvo” velja za meščansko časopisje. Dasiravno zastopajo meščanski časniki ne-

kakšna načela, vendar menjajo, če je treba, vsak dan svoje prepričanje kot navaden človek srajco. Navadno ima urednik — če sploh smemo tu govoriti o uredniku — tri duše v sebi. Pri takih časnikih je razdeljeno delo, zato se pripeti, da urednik v političnem pregledu ali v uvodnem članku to pobija, kar drugi pod črto priznava. *Barba de tres colores no la traen sino traidores*, (Trojna brada lopovov) se glasi pregovor in tako je tudi pri meščanskem časopisju. Danes zagovarjajo svobodo, pravico itd., jutri pa že prosijo vlado, naj s silo zatre gibanje med delavci za svobodo, za pravico. To je načelno po nazorih meščanstva in njih plačanih pisarjev.

Ker so delavci spoznali, da zagovarja meščansko časopisje le izkoriščevalce, le parasite sedanje človeške družbe, so obrnil “krščanskemu” in “naprednemu” meščanskemu časopisju hrbet, ter ustanovili svoje časnike, katerih naloga je, brezobzirno bičati vse, kar je gnilega v človeški družbi, krizirati zakone, ki se kujejo v palačah sitih želodcev in širiti resnico.

Delavcem gotovo bore malo koristi, če se skuša razredno nasprotstvo pokriti s sredstvi, ki le za nekoliko tednov ali mesecev znižajo bedo in revščino, ker bi se s takimi sredstvi le zapirala pot razvoju in napredku. Delavcem gotovo več koristi, če se meščanska družba drobi in drobi, če izgine s pozorišča ter se na njenih razvalinah ustanovi druga, socialistična, v kateri ne bo človek tlačnil človeku, temveč bo užival sam sad svojega dela. Zato mora delavsko časopisje tudi poučevati delavce, da spozna delavstvo kulturno nalogo, katero mora in bo tudi rešilo.

Delavsko časopisje mora biti vedno na straži, če se mogotci pripravljajo za nov napad na ljudske župe, če nazadnjaki poželjivo stezajo svoje roke po ljudski šoli, da bi mladino v neumnosti vzgojili. Mali obrtnikom mora brez ovinkov povedati v obraz, da je laž, če nekateri dobrijani trdijo, da si lahko pomagajo sami — z raznimi sredstvi.

Vsa ta sredstva so šepava. Njih rešitev je le edino v socialistični stranki, če gredo združeni z delavci v boj za preosnovo sedanjega krivičnega družabnega reda.

Čim odločneje kaže delavsko časopisje rane sedanje človeške družbe, toliko več prijateljev ima, toliko bolj se širi med ljudstvom, ker je resnica, da ima list, ki piše resnico, mnogo sovražnikov, a še več prijateljev. Dasiravno zavzema delavsko časopisje v politični borbi strogo razredno stališče, se kljub temu čedalje bolj širi tudi med drugimi sloji. Ljudje, ki so v resnici napredni in svobodoumni, so primorani dandanes zbirati se okoli delavskega časopisja, ker edino delavsko časopisje uči človekoljubje, brani svobodo in se bori proti črni reakciji, ki skuša zopet vpeljati namesto črnih — bele sužnje, gospodariti z njimi slabše, kakor z najslabšo živino. Istotako ne mirujejelo nikjer črni srednjeveški jezuiti — inkvizitorji. Čedalje glasneje odmeva povsod njih klic: “Le nazaj, v blažene čase, nazaj, ko grmade so svete plamtele in na njih žrtve bogu v slavo so proklete gorele. . .” Ali njih trud je zaman. — Zavedno delavstvo je s svojim časopisjem na straži!

Zgodovina človeštva od meglenih dni njegovega prvega pojava, pa do te ure, je nepobiten dokaz večne nezadovoljnosti. Kajti ta zgodovina je neprekinjena veriga izprememb, ki jih je človeštvo hotelo, a preko katerih je hotelo nove izpremembe, čim je doseglo tiste, ki jih je najprej hotelo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Naše obveznosti napram kulturnim društvom.

CLEVELAND, OHIO. — Težko in mučno, in nazadnje tudi brezplačno, je delo, ki ga opravljajo umezniki in skupine, organizirane v kulturnih društvih, katerih namen je nuditi našemu občinstvu kulturni užitek. "Zakaj pa se mučijo s takimi deli?" morda kdo vprašal. Ljudje, ki stavijo taka vprašanja, se ne zavedajo važnosti dela, ki ga vrše naši pionirji na kulturnem polju in za napredek naroda so jim brezpomembni, ampak še coklja povrhu.

Kadar se ustanovi društvo v izobraževalne namene in si zapiše v svoj program izvrševati gotove obveznosti, tedaj je dolžnost dotičnega društva, da jih tudi izvaja. Ampak tukaj je še ena dolžnost — dolžnost naroda, da podpira taka društva!

Ko društvo preneha izvajati svoj program, tedaj ga vrže v koš pozabljenosti; narod pa naj si v svoj glasnik zapiše: "Umrlo je in naša zaspanost naj mu deli v tihi pozabljenosti. . . ."

Med nami Slovenci je navada, da kadar se ustanovi kaj novega, se najde vedno veliko zdravnikov, ki priporočajo, popravljajo, dajejo nasvete, seveda le toliko, dokler je stvar ožarjena s takozvanim "slamnatim ognjem." Kadar zgori slama navdušenja, tedaj uide tudi društvo, ako ni v njemu ljudi, ki imajo v oči namen delati za stvar.

Pri nas v Clevelandu smo imeli že nešteto kulturnih društev in zvez — ampak vse so šle v pogin po pomanjšanju zanimanja, in pa zato, ker je bilo preveč svečanosti pa premalo delavcev. . . . Preidimo k stvari.

Na 12. novembra koncert pevskega zbora "Zarja".

Poročano je bilo že, da priredi slovenski socialni zbor "Zarja" v nedeljo dne 12. novembra svoj pevski koncert. "Zarja" je delavski pevski zbor, ki obstaja že šesto leto. Šest let mučnega, trdega, zraven nevarnega dela — in ljudje so vztrajali! Nobene nagrade, nobenih koristi nimajo od tega dela, vendar so ostali ves ta čas zvesti!

Kaj je dolžnost publike napram takim društvom? Naša dolžnost je, da to delo poplačamo s tem, da se udeležimo priredb takih društev. Napolnimo dvorano dne 12. novembra in to je vse, kar se od nas pričakuje. Kadar prireditelji vidijo, da je občinstvo zanič, da ceni njih delo, jim je to v zadoščenje in v nagrado.

Profesionalni pevci pojejo za denar. Če so na koncertu, tedaj je treba plačati na njihove koncerte tudi tistim, ki niso vstopnino. Pri našem koncertu tega ne bo. Za dober program, ki bo dobro izvajan, je vstopnina h koncertu zelo nizka. Našim pevskim zborom je največje plačilo in v zadoščenje za njih trud, da imajo dvorano, kadar se vrše njihovi koncerti, polna.

Zavzemite se, da pridete v nedeljo 12. novembra na Božeglavovo dvorano na 6006 St. Clair Ave. Imečite dober koncert za malo vstopnino. Godba bo glasna, pijače mehke, zabava neprisliljena in kar je treba, petje slovensko.

Storite svojo dolžnost napram "Zarji" s tem, da pridite na njen koncert.

J. B.

Sijajen uspeh socialističnega kluba št. 1 v Chicagi.

V nedeljo 5. novembra je priredil socialistični klub št. 1 v Narodni dvorani slavnost petletnice ruske revolucije. Program je bil obširen in dobro izvajan. Seveda so se opazili v posameznih točkah nedostatki, toda komur so znane povprečne priredbe naših organizacij v Zed. državah, bo priznal, da so bile priredbe soc. kluba št. 1 izmed najdovršenejših.

Začetek programa je bil naznanjen za ob pol sedmih zvečer. Prišel se je izvajati kake pol ure pozneje. Ob 7. je bila Narodna dvorana napolnjena, dasiravno je skoro vse popoldne in tudi zvečer deževalo. Če bi bilo lepše vreme, bi bilo kakih sto petdeset udeležencev več kakor jih je bilo. Kadar je na kakih slovenskih priredbi v Chicagi nad 400 udeležencev, pravimo, da je to mnogo za naše razmere. Na nedeljski priredbi soc. kluba jih je bilo precej nad 400.

Klub št. 1 je lahko zadovoljen z izpadom priredbe, najsibo v moralnem ali gmotnem oziru. Med udeleženci smo opazili rojake iz Waukegana, Pullmana in drugih okoliških krajev. Tudi nekaj Srbov in Hrvatov je bilo med udeleženci, ki so se o programu zelo pohvalno izrazali.

Podrobnejše poročilo o tej priredbi bo priobčeno v prihodnji izdaji "Proletarca."

Za premogarje se ne obetajo dobri časi.

MORGANTOWN, W. VA. — Po dolgotrajni stavki smo zopet pričeli z delom. Prvi mesec, ko se je v rovinah obnovilo z obratom, smo delali vsaki dan, sedaj pa delamo komaj polovico časa. Nekateri so mnenja, da se prične v kratkem delati s polno paro, toda se skoro gotovo v zmoti. Vzrokov je več. Železniški magnatje so šli v svojem boju proti stavkujočim železničarjem tako daleč, da so rajše pustili železniške proge, posebno stranske, da so prišle v slabo stanje, in s popravili prog, vagonov, lokomotiv itd., se je odlašalo, vse samo zato, da se prisili stavkarje vrniti se na delo pod suženjskimi razmerami za sramotno nizke plače. Tovorni promet je trpel radi tega in to se je posebno poznalo pri obnovitvi dela v premogovnikih. Tudi, če ne bi bilo stavke železničarjev, bi se ne delalo v vseh ameriških premogovnikih vsaki dan. Razne statistike in preiskave so nam pokazale, da je v deželi toliko rovov, da lahko spravijo na površje veliko več premoga, kakor se ga potrebuje za tekočo porabo. Prav v tem je vzrok, da premogarji ne delajo stalno celo v časih takozvane prosperitete, ko je obrat industrije v polnem teku.

Zadnja leta se je zgradilo zelo malo, pravzaprav skoro nič novih železniških prog, medtem, ko se je odprlo okoli šest tisoč novih premogovnikov. Število premogarjev je med tem naraslo za kakih 30.000. To so stvari, o katerih so razpravljali unijski in drugi merodajni uradi, dasiravno kakega konkretnega predloga, ki bi spremenil stanje v premogovni industriji, ni stavil nihče. Bile so sicer sugestije, naj se zapre toliko premogovnikov, da se bi v ostalih lahko delalo stalno

vse leto, ampak to so le sugestije in v današnji uredbi neizvedljive.

Premogarjem se torej ne obetajo prav nič ugodni časi in nič na boljšem ni delavstvo ostalih strok.

Ameriški kapitalizem je uveljavil v tem in v zadnjem letu svojo moč, da izgleda kot nepremagljiv. Za sveti profit je vodil tako ogromno in dobro premišljeno borbo proti delavstvu, da je slednjega v resnici potisnil ob steno. Vzlic temu se tudi moč ameriškega kapitala krha. Kapitalističnemu družabnemu redu je usojeno narediti prostor drugemu, ki ga bo nasledil, in ta je socialistični sistem.

Seveda se kapitalistični sistem ne bo umaknil sam od sebe. Na delavstvu je ležeče, kedaj ga porazi. Kako? Večinoma mislijo delavci, tisti namreč, ki niso organizirani, da se da to izvršiti le z revolucijo, ki se more pričeti nekega bližnjega dne. Ne premišljajo, kdo jo naj prične in v katerem kraju, ampak toliko je gotovo, da tisti, ki tako mislijo, niso sami prav nič pri volji stopiti v tako borbo. Naj kje prično, oni bodo morda že pomagali, če bi izgledalo, "da bi kaj naredili". Pravijo, da s socialisti ni nič, s komunisti in drugimi "isti" tudi nič, torej kdo naj izvrši preobrat? Nazadnjaške unije ga tudi ne bodo — torej kdo? Stavke za par centov priboljška k plači ne vodijo k preobratu. Z volitvami pravijo da ni nič. Revolucije tudi ni. Torej prav zares — kdo in kako naj izvede preobrat?

Vse take misli dokazujejo, da je delavstvo še nezrelo zdravo misliti, zato pa imamo tiranijo kapitalizma. Kljub temu se revolucija že vrši — vrši se v delavskih glavah. Ko bo večina delavstva spoznala, da je za preobrat potrebna mogočna socialistična organizacija, se ji bodo delavci pričeli pridruževati v trumah in se učili, kaj je socializem; kajti najprvo ga je treba poznati in kdor ga hoče razumeti, se ga mora učiti. S prečitanjem par člankov se ne doseže tega znanja, niti ne v enem mesecu ali enem letu. To je važno, da delavstvo razume.

Skrbeti moramo za jačanje politične organizacije delavstva, ki je socialistična stranka. Zanimati se moramo za zadeve v političnem in gospodarskem življenju in se posluževati naših državljanskih pravic tako kakor je z delavskega stališča potrebno. Ker se delavstvo še ne zanima dovolj, mislijo zanj kapitalistični politiki in vodijo delavstvo kakor ovčarji svoje črede.

Napredek pomeni, da moraš skušati biti bolji od svojih prednikov, da se ne smeš držati pravila: "Kar je bil moj oče, hočem biti tudi jaz." Nekoč sem čul govoriti F. Kenneya, ki je predsednik 17. distrikta, kateri je dal ljudem s takim nazorom to-le primeru: Sin se ni dovolj ravnal po očetovem vzgledu, očetu se to ni dopadlo, pa mu je nekega dne dejal: "Jaz ti ne dovoljujem voliti za republikansko stranko, ker jaz volim demokrasko." — "Dobro, oče — je odgovoril sin — ampak če ste vi konjski tač, ali naj to pomeni, da moram biti tudi jaz?"

Med omenjenima strankama ni sicer nobene razlike, vendar pa je na tisoče in tisoče državljanov, ki pripadajo demokraski, zato ker so bili njihovi očetje pristaši demokraskе stranke in na tisoče drugih, ki so republikanci, zato ker so bili njihovi očetje pri republikanski stranki. Ta nazor ni zdrav in je veliko kriv počasnemu napredku, posebno kar se delavskega gibanja tiče.

Včasi, posebno kadar sem utrujen, me nadlegujejo sanje. Zadnjič se mi je sanjalo, da sem na potu v mesto; srečam prijatelja, ki me vpraša: "Kam pa tako

hitro?" Pojasnim mu, da sem namenjen v bolnišnico obiskati bolnega prijatelja in da se moram podvigniti, če ga hočem še najti pri življenju. "Kdo pa je ta prijatelj bolnik," me vpraša. Ko mu povem, me začudeno pogleda in počasi reče: "Ali se ti je že, ali se ti šele bo — omračil um. Ali ne veš, da so tega tvojega prijatelja že pred teden dni pokopali?" — "Tudi je že mrtev," sem vzkliknil. "Zakaj niste tega prej opazili?" In znanec, ki sem ga srečal na potu, mi je jasneval, da je ta bolnik umrl in dobil svoje plačilo kakršnega je zaslužil. Lucifer je sedaj njegov bog, ga muči, kakor ga ni nihče izmed bosov v njegovem zemskem življenju. Lasje so mi šli kviško od glave, vendar sem imel še dovolj moči, da vprašam mojega informanta: "Kaj pa je hudega storil, da se mora v pekel iti v peklenškem ognju?"

In na dolgo in široko mi je pripovedoval. Najprej pa me je vprašal, če nič ne čitam. "Seveda čitam, Proletarca, pa tudi Glas Naroda, in mi slučajno pride v roke." Nato se je začudil: "Kaj pa dobiš 'G. N.', saj vendar prihajajo med naših Slovencev samo štirje iztisi?"

"Veš, včasi mi ga da moj prijatelj, ki pravi, da nekdo denuncijant tako strasten lovec, da je enkrat postal brez puške domov."

Potem mi je pripovedoval, zakaj je moj prijatelj v pekel. Socialist je bil, zato ga je doletela pravilna kazen. Da se je zvedelo za njegov greh, ga je nekdo v listih napadel. Ta nekdo zatrjuje, da bo spravil vse socialiste na dno pekla. Ima veliko zaslonbe in vpliva in morda je celo z luciferjem v zvezi.

Skesano sem mu priznal, da sem tudi jaz mogoče postati socialist, toda če je tako nevarno, bo pa boljše postati tretjerednik in pisati dopise v G. N. in moji prijatelji v A. M. Z luciferjem bi se ne hotel seznaniti.

Potem so mi prišli dvomi: Kaj pa, če je denuncijant lahko tudi za peklenške avtoritete denuncijant, pa te spravi tam, kjer je jok in škripanje z zobmi, nedolžnem? Saj je je bil moj prijatelj vendar dober človek, čemu taka kazen? In informant mi potrdi moji dvom. Denuncijant ima v peklu res veliko vpliva, ker ti denuncijantje so otroci vraga.

Prosil sem znanca, ker mu je vse znano, naj mi pove za pot v pekel, kajti pokojnega prijatelja moram obiskati. Dal mi je navodila, veliko navodil, dal mi je vizitko, ki bi me priporočila luciferju, da bi bil z mano prijazen kakor se vragu spodobi in nato sem se v pekel potil v globino. Pridem do vrat, potrkam, nič. Potrkam drugič, nič. In tako sem trkal precej časa. Potrkam nestrpen, udarim po vratih s pestjo z vso silo. Tedaj se dvigne na postelji moj tovariš, na katerega je padla moja pest. Kaj se je zgodilo potem med nami ni treba, da bi vedeli.

Sanje so, sanje! — *Sanjač.*

Sodrugom v Moon Run, Pa.

Prihodnja seja socialističnega kluba št. 175. 182. bo v nedeljo 12. nov. ob 10. dopoldne v S. S. P. B. dvorani.

Sodrug, volitve so za nami, toda to za nas ne pomeni, da prenehamo z našo propagando, ampak da gremo z vse večjo vnemo na delo. Mi moramo voditi boj dokler obstaja današnji družabni red, vse dokler dokler ne pridobimo večine delavstva na našo stran. Upam, da se prihodnje seje udeležite vsi in da pripeljete seboj vsak po enega ali več novih kandidatih, novih sobojevnikov v naše vrste. Pojdimo vsi na delo za pojačanje naše socialistične organizacije.

LUCAS BUTYA, tajnik.

Izveček zapisnika seje eksekutive J. S. Z.

dne 27. oktobra 1922.

Navzoči: F. Aleš, Mary Aučin, Filip Godina, F. Gottlicher, Luchich, Maslach, Petrich in Zajec. Od nadzornega odbora je navzoč Udovich, od upravnštva Proletarca Pogorelec.

Predseduje Aleš. — Zapisnik zadnje seje je prečitan in sprejet. Po zapisniku poroča tajnik, da so vsi sklepi zadnje seje izvršeni.

Tajnik poroča, da so se prijavili novi socialistični klubi iz Johnston City, Ill., s trinajstimi člani, iz Clintona, Indiane, kjer se je reorganiziral klub št. 41, z desetimi člani in iz Milwaukee, Wis., istotako z desetimi člani.

Članov je bilo naznanjenih Zvezi do tega datuma 625.

Dalje poroča, da je v smislu zadnjega zaključka preselil urad v Proletarčeve prostore.

Glede glasovanja o izbiranju kraja za obdržavanje našega zbora je rezultat sledeči: Za Chicago je bilo oddani 134 glasov, za Detroit 37 in za Cleveland 75. Na podlagi tega rezultata se vrši zbor torej v Chicagi. Za pokritje stroškov zbora je bilo oddanih 238 glasov za in 11 proti.

Odpri se razprava, kdaj naj stopi v veljavo čas za pobiranje po 10c od člana za pokritje zborovih stroškov. Nekateri so mnenja, naj bi se začelo pobirati te prispevke z novim letom, drugi naj se začne s 1. decembrom t. l. Končno je sprejet predlog, da se začne pobirati tozadevni prispevki s 1. decembrom t. l.

Za tem se odpre razprava, kdaj naj se začne zbor. Sprejet je predlog, naj se odpre zbor J. S. Z. zadnjo nedeljo v aprilu 1923, tako da se konča v oči prvega maja.

Glede pokritja stroškov za delegate se sklene, da dobe delegatje toliko na roke, kolikor denarja bo tedaj v blagajni J. S. Z., drugo pa dobe pozneje, ko se nabere dovolj denarja za nepokriti dolg. V tem smislu mora tajnik J. S. Z. obvestiti vse klube v naprej, da se bodo vedeli klubovi člani ravnati radi teh stroškov in da bodo dobili na en ali drug način denar za svojega delegata. Ker bodo pokriti torej vsi tozadevni stroški prej ali slej iz blagajne J. S. Z., je upati, da pošlje na ta zbor zanesljivo vsak klub svojega delegata. Klub, ki nima dovolj sredstev, naj bi skrbel, da si jih dobi potom prireditve veselice, kolekt itd.

Da bo mogoče pokriti tozadevne stroške čimpreje, se sklene, da se ustanovi poleg tistih 10c, ki jih plačajo člani J. S. Z. v centralno blagajno, še poseben fond, ki prične s svojo kolekto za pokritje zborovih stroškov meseca januarja 1923.

Aleš je mnenja, naj bi se organiziral zbor na širši podlagi, to se pravi z večjim številom prisostvujočih delegatov, zato je mnenja, naj bi se povabilo na zbor zastopniki podpornih društev, ki prispevajo v fond izobraževalne akcije JSZ. po enega delegata. Ti delegatje naj bi prisostvovali zboru kot bratski delegatje in bi jim zbor podelil v eni ali drugi točki dnevnega reda besedo in glas.

To je potrebno zlasti s propagandističnega stališča.

Sklenjeno, naj priredi tajnik do druge seje primerno formo statuta, potom katerega bi se dalo organizirati zbor na podlagi te sugestije.

Udovich, član nadzornega odbora poroča o pregledanih računih, o katerih je poročal na avgustovi seji že sodr. Tauchar. Iz njegovega poročila in poročilom, ki ga podaja on ima pripomniti le to, da je

bilo koncem junija na roki tajnika \$11.25 več kot je poročal Tauchar, ker je bila pomotoma zanešena ta vsota manj v dohodke. Ta vsota je zanešena sedaj v dohodke za mesec julij. Udovichevo poročilo se vzame na znanje.

Luchich poroča, da se je radi pokretanja lista *Budučnost* preselilo tajništvo in blagajna srpske sekcije v Detroit, Mich., kjer izhaja *Budučnost*. Poslovanje srpske sekcije se bo vršilo vsled tega iz Detroita, dasi ostanejo nekateri člani tega odbora v Chicagi.

Glede podaljšanja izobraževalne akcije J. S. Z. se sklene, naj tajnik pošlje vsem naprednim društvam slovenskih podpornih organizacij tudi letos apel in jih pridobi za podpiranje J. S. Z. in Proletarca.

V korist J. S. Z. se zaključí, naj gre eden izmed nastavljenecv na agitatorično potovanje. Ker je bilo že na zadnji seji uprav. odbora Proletarca določeno, da gre to pot ven Petrich, bi on sedaj samo še vprašal za pogoje o dnevnicah, odnosno proviziji, ki bi jo dobil v zvezi s to potjo. Zaključeno, da dobi v času potovanja svojo plačo, vožnje stroške in 25% od prodaje knjig ter starih in novih naročnikov na Proletarca. S tem je stvar poti rešena. Petrich gre na potovanje po južnem Illinoisu sredi meseca novembra.

Tekom tega časa opravlja njegova dela upravnik "Proletarca" sod. Pogorelec.

Ker ima J. S. Z. pri Proletarcu svoje prostore, je predlagano in sprejeto, da plača J. S. Z. s 1. novembrom t. l. \$10 na mesec za stanarino.

Tajnik Petrich omenja, da je bil opozorjen na poziv, ki je izšel v *Zajedničarju*, glasilu N. H. Z. v Pittsburghu, Pa., v zvezi ustanovitve reliefa za gladujoče v Jugoslaviji ter vprašuje, kaj mislijo o tej zadevi. Govore k stvari Luchich, Maslach, Zajec, Godina in Petrich. Po kratki razpravi se sprejmejo sledeči predlogi:

1. Da se Jugoslovanska socialistična zveza načelno odzove tej akciji;
2. da objavi Proletarec apel, ki je izšel v "Zajedničarju" z dne 25. oktobra;
3. da se izvoli dva člana v odbor, ki se ima v to svrhu po iniciativi gl. odbora N. H. Z. konstituirati in voditi delo tega reliefa.

Tema odbornikama pa nalega seja, da morata dobiti od gl. odbora N. H. Z. informacije, od kod izvira tozadevna iniciativa za to akcijo, to se pravi, da li izvira iz kakšne organizacije, ustanove ali oblasti v starem kraju, ali je podvzela N. H. Z. ta korak vsled kakih poročil o gladu iz starokrajškega časopisja. Dokler se ne dobi tozadevnih informacij od gori navedene organizacije, se ne more pričeti s podrobnim delom za ta relief. S tem v zvezi je naloženo tajniku, naj piše gl. odboru N. H. Z. po tozadevne informacije kakor hitro mogoče.

V odbor za tozadevni relief sta izvoljena Frank Petrich in Milan Luchich.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

Sodrugom J. S. Z.

Vpoštevajte sledeče spremembe naslovov:

Tajništvo J. S. Z.:

Frank Petrich, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Glavni stan socialistične stranke: Preje na 220 S. Ashland Blvd. Sedaj je naslov sledeči: National Office, Socialist Party, 2418 W. Madison St., Chicago, Ill.

Novi urad za illinoiško in okrajno organizacijo socialistične stranke:

1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

W. R. Snow, tajnik državne organizacije socialistične stranke.

J. Mahlon Barnes, tajnik okrajne organizacije socialistične stranke.

Naslov za "Chicago Socialist" je tisti, kakor za državno in okrajno organizacijo.

Fond J. S. Z. za kongresno kampanjo socialistične stranke.

IV. Izkaz.

Ramsay, O. — Jugosl. soc. klub št. 229 JSZ...	\$ 5.00
McIntyre, Pa.: Društvo Solkan št. 361 SNPJ..	5.00
Witt, Ill.: Društ. Bratje Edinost št. 151 SNPJ..	4.00
Cicero, Ill.: Dr. Neighbors št. 449 SNPJ	5.00
Blaine, O.: Po 50c: J. Vičič, Ch. Rajsec; po 25c: A. Vičič, A. Vehar, S. Supančič, F. Mihe- lich, J. Vovko, Sosandrijna, N. Glogovich, M. Soparnik, J. Matos, J. Logaj, F. Germ in P. Ilovar. Vsi člani društva Združitev št. 333 SNPJ	4.00
Skupaj v tem izkazu	\$ 23.00
V izkazu dne 14. oktobra	195.93
Skupaj do 4. novembra	\$218.93

Tajništvo J. S. Z.

Za izobraževalno akcijo J. S. Z.

so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu oktobru kakor sledi:

Tek. št. in društvo	Kraj	Vsota
5—131 SNPJ	Chicago, Ill.	\$ 8.00
9—275 SNPJ	Maynard, Ohio	1.00
12—74 SNPJ	Viriden, Ill.	1.00
14—209 SNPJ	Nokomis, Ill.	1.00
15—329 SNPJ	Large, Pa.	1.00
17—46 SNPJ	Oregon City, Oregon	1.00
24—88 SNPJ	Moon Run, Pa.	3.00
26—112 SNPJ	Bear Creek, Mont.	2.00
29—115 SSPZ	Kenilworth, Utah	1.00
33—169 SNPJ	Fitz Henry, Pa.	1.00
36—156 SNPJ	Muddy, Ill.	1.00
38—120 SNPJ	Gallup, N. M.	2.40
41—206 SNPJ	Grsos, Kans.	3.00
47—328 SNPJ	Madrid, Iowa	2.00
52—123 SSPZ	Detroit, Mich.	5.00
54—340 SNPJ	Wyano, Pa.	1.00
55—17 SSPZ	Aurora, Minn.	2.00
66—259 SNPJ	Meadowlands, Pa.	1.00
68—412 SNPJ	Firestone, Colo.	.96
69—111 SNPJ	Aurora Minn.	1.00
72—301 SNPJ	Mascatah, Ill.	3.00
73—245 SNPJ	Lawrence, Pa.	4.26
74—24 SNPJ	Jenny Lind, Ark.	1.00
77—36 SNPJ	Willock, Pa.	4.00
82—178 SNPJ	Cleveland, Ohio	1.00
84—114 SNPJ	Roundup, Mont.	1.60
88—242 SNPJ	Staunton, Ill.	4.00
91—205 SNPJ	New Duluth, Minn.	1.00
94—444 SNPJ	Cleveland, Ohio	1.00
96—352 SNPJ	Kincaid, Ill.	4.00
101—172 SNPJ	Library, Pa.	2.00

Klubi J. S. Z.:

69—Herminie, Pa.	1.00
114—Detroit, Mich.	4.00
181—Lloydell, Pa.	1.00
Skupaj	\$72.22

Tajništvo J. S. Z.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

v mesecu oktobru 1922.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemki	Gl. stanu Soc. stranke	Državnim in okrajnim organizacijam
Ark.:	Jenny Lind ...	4	4	—	\$ 2.60	\$ 1.00	\$ .80
Ill.:	Johnston City ..	16	—	—	4.80	—	—
	Nokomis	83	12	—	29.10	—	—
	Carlinville	1	5	—	1.75	—	—
	Springfield	14	4	—	5.60	—	—
	Chicago, N. 1	30	—	—	1.75	—	—
	Chicago N. 20	17	14	—	9.00	—	—
	Chicago N. 224	23	2	2	7.60	27.50	22.00
Ind.:	Clinton	20	—	—	6.00	2.50	2.00
Iowa:	Madrid	7	2	—	2.80	1.12	.90
Kans.:	At Large F. Ch.	6	—	—	1.80	.75	.60
Mich.:	Detroit, N. 114	40	—	10	12.00	5.00	4.00
Ohio:	Cleveland	43	—	—	14.20	—	—
	Glencoe	12	2	—	4.30	—	—
	At large F. Ch.	6	—	—	1.80	7.78	6.30
Pa.:	Herminie	6	9	—	4.95	—	—
	Avella	9	1	—	3.05	—	—
	Bon-Air	14	1	—	4.50	—	—
	Library	41	2	—	13.00	—	—
	W. Newton	12	2	—	4.30	—	—
	Moon Run	23	—	—	6.90	—	—
	Lloydell	19	10	—	9.20	—	—
	Southview	8	—	—	2.40	—	—
	Aliquippa	20	—	—	6.00	22.22	17.70
		473	70	12	\$167.65	\$67.87	\$54.30

	Rednih	Dual.	Izjem.
Znamk na roki dne 1. oktobra	104	220	165
Dobljenih od stranke v oktobru	700	—	—
	804	220	165

Razpečanih glasom poročila 473 70 12

Na roki dne 31. oktobra 331 150 153
Članov prijavljenih v mesecu oktobru 625.

Tajništvo J. S. Z.

Agitatorji na delu.

Število naročnin, ki so jih poslali agitatorji za razširjenje Proletarca:

Frances A. Tauchar, na agitaciji v Indiani	50
John R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	13
Frank Richter, Montana	8
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	8
Ant. Lukancic, N. Chicago, Ill.	7
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	7
Joseph Kodrich, Cleveland, O.	7
Jack Kunstelj, Ely in Gilbert, Minn.	5
Math Drap, Wyano, Pa.	5
Frank Benčina, Chicago, Ill.	4
Joseph Korsich, Carlinville, Ill.	4
Frank Bregar, Avella, Pa.	3
John Krebelj, Cleveland, O.	3
Nace Žlemberger, Glencoe, O.	2
Tony Putz, Cicero, Ill.	2
Tony Zupancich, Lowsville, W. Va.	2
Frank Košir, Akron, O.	2
Frank Kogovšek, Niles, O.	1
Math Skrinar, Chicago, Ill.	1
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	1
Ant. Zornik, Herminie, Pa.	1

John Teran, Ely, Minn.	1
Anton Ocepek, Penna.	1
John Terčelj, Hendersonville, Pa.	1
Lawrence Selak, Star City, W. Va.	1
Louis Kraševce, Forest City, Pa.	1
Jernej Kokelj, Irwin, Pa.	1
John Jackson, Mullan, Idaho	1

Izkaz prispevkov skupine 400-terih za brisanje "Proletarčevega" dolga.

<i>Californija.</i>	
Frank Novak, Los Angeles	\$ 2.00
<i>Colorado.</i>	
John Poch, Kokomo	1.00
<i>Illinois.</i>	
John Darovec, Chicago	3.00
John Gornik, Maryville	5.00
Jack Ločniškar, Auburn	5.00
Mike Ratoushnik, Chicago	5.00
Frank Molan, Chicago	5.00
August Zupančič, Chicago	5.00
<i>Indiana.</i>	
Socialistični klub št. 50 J. S. Z.	5.00
<i>Minnesota.</i>	
Anton Buria, Nopeming	5.00
<i>Ohio.</i>	
John Kokošin, Girard	5.00
John Gorše, Cleveland	5.00
Max Slanovec, Collinwood	2.50
<i>Pennsylvanija.</i>	
John Ban, Pittsburgh	1.00
Skupaj v tem izkazu	\$ 34.50
V izkazu 31. avgusta	660.95
Skupaj d ol. novembra	\$715.45

LISTU V PODPORO.

CHICAGO, ILL.: Joseph Snel	\$ .50
SPRINGFIELD, ILL.: Soc. klub št. 47 JSZ	14.50
CHICAGO, ILL.: Preostanek blagajne ženske podružnice št. 7 J. R. Z.	25.81
CHICAGO, ILL.: Omizje na veselici "Nada" št. 102 S. N. P. J.	3.00
DILLONVALE, O.: John Oblak	1.00
CLEVELAND, O.: Neimenovan	1.00
PURSGLOVE, W. Va.: J. R. Sprohar, od pro- vizije	6.30
CANONSBURG, PA.: Albin Karničnik	2.50
TORONTO, O.: John Chesnick \$2.50, Paul Ches- nick 70c; skupaj	3.20
MEADOW LANDS, PA.: Tony Semec	2.50
GIRARD, KAN.: Frank Borštinar	.60
CLINTON, IND.: John Škof \$1.00; John Klob- čič 50c; skupaj	1.50
Skupaj	\$ 62.41
Zadnji izkaz	667.71
Skupaj	\$730.12

Zavednemu kapitalizmu so kričali in nepremišljeno hujskači vedno ljubši od mirnih, treznih in vztrajnih organizatorjev in učiteljev delavstva.

**SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM
V ILLINOISU.**

Sodrug Frank Petrich, tajnik J. S. Z., odide ta teden na agitacijsko potovanje po slovenskih naselbinah v Illinoisu. Najprvo obiše La Salle in Oglesby, potem odide v južni Illinois.

Namen njegove ture je organizirati nove socialistične klube v naselbinah kjer jih še ni, nabirati naročnike "Proletarcu", prodajati brošure in knjige ter nastopati na shodih.

Apeliramo na sodruge in somišljenike, da mu pomagajo pri njegovem delu.

Tajniške posle J. S. Z. bo vodil v času Petričeve odsotnosti sodrug Chas. Pogorelec.

V naselbini . . . so vsi ljudje napredni. Imajo več podpornih društev in tudi izobraževalni klub s svojimi prostori, v katerih se člani in prijatelji zbirajo, posebno ob nedeljah, pri pijači in se pogovarjajo o tem in onem. Skoro vsaki teden napiše ta ali oni rojak za kak napreden list dopis, v katerem slavi naprednost naselbine, graja izkoriščevalce in poziva delavce, naj se organizirajo. Sam ni organiziran, niti ne nihče drugi v naselbini. Ampak ker je čital že več dopisov s takim koncem, se mu je zdelo potrebno in pravilno uvrstiti ga tudi v svoj dopis. V sosedni naselbini . . . niso tako napredni, vsaj v listih ne trdijo da so. Tudi pivskega kluba nimajo, imajo pa socialistični klub z enajst člani. Klub ima svojo čitalnico, ki še nima veliko knjig in listov, ampak toliko, kolikor si jih je mogel klub z danimi sredstvi nabaviti. Klub skrbi, da se vrši med rojaki socialistična agitacija ob času volitev in skrbi, da se v naselbini vodi tudi vsaka druga kampanja socialistične stranke. Svoje zastopnike ima v mestnem in v okrajnem odboru socialistične organizacije. Njegovi člani raznašajo letake, pobirajo naročnino za list, delajo za klubove priredbe, kolektajo prispevke in pri tem se pričkajo z "naprednimi" rojaki, ki zatrjujejo, da socialisti ne bodo nikdar ničesar opravili. "Napredni" rojaki so namreč socialisti, in če jim je vrjeti, so veliko boljši socialisti, kakor tisti v klubu. Ampak, bogzna zakaj — letakov ne raznašajo, kandidatov soc. stranke ne nominirajo, ne skrbe za širjenje socialističnih listov, ne prodajajo socialističnih knjig in brošur, ne prihajajo na socialistične shode, ne sodelujejo na priredbah socialističnih klubov. Čudni, res čudni so ti naprednjaki, ti "boljši" socialisti.

Bog vas varuj pred njimi, kajti če bi bili vsi taki, ne bi imeli socialistične stranke, ne socialističnih listov, ne socialistične literature, zadrug, sploh ničesar našega. Taki "naprednjaki" so podobni polžem, zalizanim v svoje hišice, ki le v časi malo pokukajo iz njih. Svet polžev je zmerom enak, kakor naprednost naših nenaprednih rojakov.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z. NA ZNANJE.

Vsa pisma, denarne nakaznice in vse zadeve tičoče se Jugoslovanske socialistične zveze, je pošiljati v naprej na sledeči naslov: Frank Petrich, 3639 W. 26th Str., Chicago, Ill., ker je urad J. S. Z. preseljen v Proletarčeve prostore. **Tajništvo J. S. Z.**

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodru- ga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč".—

Majhna armada je močnejša od velike tolpe. Vzrok je ta, da je armada organizirana.

VICTOR NAVINSHEK

**331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.**

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih inštrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih, **COLUMBIA GRAFONOL** od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se topla priporočam.

Ameriški Družinski Koledar 1923 je izšel

Vsebuje povesti, zgodovinske podatke, nad petdeset ilustracij, članke, razprave, pesmi, igro itd.

**Bogata, izbrana
vsebina**

**Vežan v platno
stane 75 centov**

Naslov:

PROLETAREC
3639 W. 26th St.
Chicago, Ill.

CENIK KNJIG,

poslovne knjige, romani, povesti in črtice.

HEMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovne knjige, 481 strani, lječno vezana v platno	1.00
TA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorcu, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana	.60
DO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
ME GNEZDO, (Vladimir Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
ME ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
ETNIKOVA TRILOGIJA, Ivanu Cankarju v spomin. (Alojz Kraigher), 134 strani, broširana, trdo vezana v platno	1.00
AVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
IZ ZARJE, (Milan Pugelj), 176 strani; trdo vezana	.90
BOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
MINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI, (Anastasia France), 298 strani, trdo vezana	1.10
EFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka povestov, trdo vezana	.75
ČAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.35
AS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
ALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 strani	.60
ONJA KMEČKA VOJSKA, (August Senoa), broširana, 378 strani	.75
IZAR, (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 strani	.85
KO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spisal), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
IP JURČICA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
LOIS, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.95
VESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
INDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. K. K. K.), broširana	.35
MI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.60
ROVŠKA KUCHARICA. (J. Š. Baar), povest, trda vezba	1.00
EDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
FISA. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih	.60
KICA AGIČEVA. (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 100 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
L. (P. Chocholoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
OVICA. (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
ON CORREA. (G. Keller), roman	.30
LET SLOVENSKE LIRIKE. (C. Golar), vezana v platno	1.10
LOVSKA ZGODBA. (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
NOŽEC IN DRUGE ZGODBE. (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
LEM. (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
FTAMERON. (Margareta Valoiska), povest, broširana	.55

ČRNI PANTER. (M. Pugelj), povest, trda vezba	1.00
SRCE. (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana	.40

Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.30
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etbin Kristan)	.80
UVOD V BUDDHIZEM, (Jos. Suchy)	.20
NALEZLJIVE BOLEZNI, (Dr. E. Mayer)	.30
MODERNI POLITIČNI RAZVOJ, MODR. GOSP. RAZVOJ SOCIALIZMA, (Dr. Jos. Ferfolja)	.10
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju bolezni, letnik 1921	1.00
ZDRAVJE, jan.-feb. in marčna izdaja, leto 1922, vsaka po	1.0
V NOVO DEŽELO. (Etbin Kristan)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM. PROLETARIJAT	.30
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM.	.20
DRŽAVA PRIHODNOSTI	.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	.10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM.	.10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH.	.10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezljaj)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	.25
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	.50
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), broširana	.90
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.60
ZAKON BIOGENEZIJE. (J. Howard Moore, prev. I. M.)	1.50

Razno.

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.40
"KRES", št. 5. — 6. (Cankarjeva številka)	.25
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka	.05
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	.10
"KRES", št. 8.	.15
KRES, št. 9, 10	.25
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	.75
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	6.00
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	.40
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	.50

(Dalje na 16. str.)

CENIK KNJIG.

(Nadaljevanje s 15. strani.)

"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920..... 6.00
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5 c.
 (Imamo jih dvojne vrste.)

Angleške knjige.

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, veza² na v platno 2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota..... 1.20
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno..... 1.20
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese..... 1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno.... 1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete pošne znamke.

PROLETAREC.

3639 W. 26th Street

Chicago, Ill.

V naši deželi se nam ni treba posluževati takega zdravljenja.

Neki črnski potentat v Kongu se je nekoč prisedel, in kakor ga opisuje neka italijanska potopisna knjiga, je poklical vaškega lekarnarja in čarostojnika. Ta krepak par je povil bolnikov trebuh z rjubo in vlekel vsak v svojo stran, da je kralj umrl v večer. Ni dvoma, da nista nesrečno zdravila kralja ozdravila. V naši deželi se nam ni treba posluževati takega zdravljenja. Če se preobjemo in v družinskih slučajih želodčnih neredov, kot slabi prebavi, zaprtosti, zaspanosti ali glavobolu, je Trinerjevo grenko zdravilo zanesljivo zdravilo. Isto učinkuje sigurno, brez bolečin ali kakih drugih neprijetnih pojavov. Popolnoma brez nevarnosti tega zdravila je dosegla vse kote dežele. Danes, 1. septembra nam je pisal lekarnar iz High Pinta, N. J.: "Pošljite mi tri ducate originalnega in pristnega Trinerjevega grenkega vina. Mnogo ljudi povprašuje po njem." Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ga ima na zalogi z drugimi zanesljivimi Trinerjevimi zdravili (Trinerjev Cough Sedative, Trinerjev liniment itd.).

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje vsa tretjo nedeljo v mesecu ob 2 popoldne v sobi pri rani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kakšne druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

KAŠELJ

je vendar neprijeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Uživate

SEVERA'S COUGH BALSAM,

kateri olajša kašelj te odvrne mnogo trpljenja. Je ravno tak dober za odrasle kakor za otroke.

Cena 25 n 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SFVERA'S COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripo in za odpravo pri glavoboli vsled prehlada

Cena 30 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

LAWNDALE CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Priporočila Slovincem svojo bogato zalogo moških in deških oblek, srajc, klobukov, čepic, ovrtnikov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češar

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po nizkih cenah,

prodaja vozne listke za vse važne prekomorske linije, in

opravlja vse druge posle, ki so v zvezi s starim krajem.

Postrežba točna in solidna.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.